

REGISTRŠKE OZNAKE VOZIL SKOZI ČAS

Avtor: Slobodan Jelić
Prevedel: Vladimir Perkič

Članek je nastal povsem naključno ob proučevanju zgodovine avtomobilizma v Splitu in Dalmaciji, ki je objavljen na web straneh Splitskega Oldtimer Auto Kluba. Opazujoč različne fotografije iz predvojnega obdobja, s poudarkom na registrskih tablicah, se je dala izluščiti zanimiva zgodovina avtomobilizma pri nas in ob tem lahko ta prispevek pomaga k boljšemu razumevanju obdobja, v katerem so naši očetje in dedki živeli in se vozili.

Do sedaj je bilo zelo malo ali skoraj nič napisanega o avtomobilistični zgodovini posameznih mest in regij, ki so zavzemala pomembna mesta v razvoju motorizacije na področjih nekdanje skupne države. Ta prispevek bi lahko vzbudil posameznike – bralce Glasila, da poskušajo raziskati zgodovino razvoja avtomobilizma na svojem področju.

Preko registrskih oznak vozil je mogoče ugotoviti različnosti v izgledu in vsebini registrskih tablic, ki ne simbolizirajo samo časa nastanka fotografije, ampak prikazujejo tudi mnoge znamke in modele avtomobilov pri nas, ki se žal do danes niso ohranile. Obenem oznanjajo časovna razdobja proizvodnje teh vozil in splošni razvoj avtomobilizma pri nas, ki je sovpadal z obdobjem zanimivih registrskih oznak na avtomobilih in motornih kolesih, katerih primerki se danes hranijo v zbirkah nekaterih zbirateljev.

Številnim spremembam oblasti od Avstro-Ogrske monarhije do Kraljevine SHS, prve Jugoslavije, NDH, italijanske okupacije, nemške okupacije, nadalje do druge povojne socialistične Jugoslavije, sledijo množice različnih oblik in oznak na registrskih tablicah od začetka avtomobilizma pa do današnjih dni.

Začetki motorizacije v Dalmaciji segajo v leto 1901 v Zadar, takrat vodilno mesto avstrijske carske pokrajine Dalmacije. Bratje Meštrović so takrat kupili tri avtomobile znamke Bolce z močjo 9 KS. V Sinju se pojavi prvi avtomobil že leta 1902, prvi avto v Splitu pa se je pojavil v letu 1903. Avstrijski inženirji, ki so gradili ozkotirno železnico na relaciji Split – Sinj v letu 1905, so se vozili v avtomobilih po Splitu. Lastniki prvih avtomobilov v Splitu so bili B. Tommaseo, Lj. Karaman, družine Nonweiller, Katunarić in Bilić, med prvimi so bili tudi predsednik občine V. Mihaljević, Dr. N. Gjivović, M. Juras - zastopnik automobila "Steuwer", V. Montan, Đ. Senjanović in drugi.

Ideja o nastanku avtomobilskega kluba se je pojavila konec leta 1906. «Avto klub» Split pa je bil ustanovljen leta 1907 kot edini avtomobilski klub v Dalmaciji, medtem ko je v Zagrebu že obstajal «Prvi hrvatski avtomobilski klub», ustanovljen leta 1906. V tem času so se najverjetneje pojavili prvi lastniki avtomobilov - Splitčani, registracije teh prvih avtomobilov pa so bile opravljene na vojni komandi v Mostarju, kar je razvidno z oznake M 184 na slikah (Slika 1-1 in 1-2).

Slika 1-1: Registrska oznaka vojne komande Mostar M 184 na hladilniku vozila (posnetek s klubskega izleta v Šibeniku 30.VI.1907)

Slika 1-2: Skupina Splitčanov na izletu z avtomobilskimi registrskimi oznakami vojne komande Mostar M 337 pod hladilnikom vozila

Šele z Uredbo državne vlade Kraljevine hrvatsko-slavonsko-dalmatinske leta 1911 se predpišeta dve označbeni plošči, ki ju je treba pritrditi na prednji in zadnji del avtomobila. Mislim, da je takrat uporabljena tablica z oznako DAL, v nadaljevanju pa registrska številka vozila (Slika 2).

Slika 2: Registrska tablica DAL 423

V obdobju Kraljevine SHS, po letu 1918, so imeli avtomobili oznako SPL na kovinski podlagi v svetlo rjavi barvi (Slika 3), čeprav je na nekaterih fotografijah možno videti tudi oznake DAL.

Slika 3: Avtomobilna tablica SPL 186 v uporabljanju do leta 1929

Mnoge fotografije, prikazane na Forumu spletne strani kluba izhajajo iz časa od leta 1929, ko sta bila predpisana velikost in videz tablice, kar se je uporabljalo do leta 1939, do ustanovitve teritorija Hrvatske Banovine.

Registrske tablice so bile velikosti 33 x 14 cm, v dveh barvah. Prva tretjina tablice v svetlo modri barvi, na kateri je vtisnjena številka banovine v rdeči barvi, drugi dve tretjini pa za potniške avtomobile bele barve z reliefno registrsko številko v črni barvi. Za specialna vozila sta drugi dve tretjini tablice obarvani črno, reliefne številke pa so bele (Slika 4).

Slika 4: Registrska tablica na specialnem vozilu

Na sredini tablice, med obema barvama je reliefni žig določene banovine. Na modri podlagi je reliefna letnica registracije, obarvana rdeče, utisnjena pod številko banovine v parnih letih (Slika 5), v neparnih letih pa nad to številko (Slika 6).

Slika 5: Avtomobilna tablica od leta 1929 do leta 1939 (parna leta)

Slika 6: Avtomobilna tablica od leta 1929 do leta 1939 (neparna leta)

Registrske tablice so zamenjevali vsako leto z novimi, z novimi oznakami let in novimi registrskimi številkami (Slika 7).

Slika 7: Prometna knjižica in Vozniško dovoljenje iz leta 1934

Za posamezne banovine so uvedene naslednje številke:

1. Mesto Beograd
2. Dravska banovina
3. Savska banovina
4. Vrbaska banovina
5. Primorska banovina
6. Drinska banovina
7. Zetska banovina
8. Dunavska banovina
9. Moravska banovina
10. Vardarska banovina

Hrvatska banovina je nastala iz Savske in Primorske banovine s še nekaj manjšimi ozemlji, registrska tablica pa je spremenjena tako, da dobi namesto številke banovine oznako H. Tablica je bila v uporabi od druge polovice leta 1939 do začetka vojne leta 1941 (Slika 8).

Slika 8: Tablica Hrvatske banovine iz leta 1941

V drugi Jugoslaviji, takoj po vojni, so vidne registrske tablice kot na sliki 9.

Slika 9: Avtomobilska tablica iz leta 1946

Kratko obdobje po tem so se izdajale registrske tablice bele barve, v gornjem levem kotu so bile črke FNRJ, pod njimi zvezda, v nadaljevanju pa velika črka H, vse v rdeči barvi, potem pa sledi registrska številka v črni barvi (Slika 10).

Slika 10: Tablica za motorno kolo in avtomobilska tablica do zač.leta 1950

Kot naslednice teh tablic se v začetku petdesetih let (natančno letnico bi bilo treba ugotoviti) pojavijo nove, prav tako bele, z oznako H na levi strani in z registrskimi številkami v črni barvi, v sredini nad številkami pa se nahaja rdeča zvezda (Slika 11).

Slika 11

Kmalu za tem imamo podobno tablico, nekoliko nižjo, z rdečo zvezdo na skrajni levi strani, v nadaljevanju oznaka H in registrske številke v črni barvi, ki se je zadržala v uporabi dalj časa (Slika 12).

Slika 12: Avtomobilske tablice do začetka

šestdesetih let

Iz tega časa vidimo zanimivo registrsko tablico, ki se je uporabljala za tuje državljane, namesto velike črke H je imela veliko črko E (Slika 13).

Slika 13: Fotografija splitske družine Montan,

nastala 1.3. leta 1959

V začetku leta 1961 pridejo nove tablice na beli podlagi z oznako mesta, z rdečo zvezdo v nadaljevanju in registrska številka v črni barvi. Take

ostanejo vse do razpada druge Jugoslavije (Slika 14).

Slika 14: Tablice v veljavi od 1961 do začetka 1990

V tem času so imeli policija in vojska specialne tablice (Slika 15 in 16).

Slika 15: Policija

Slika 16: Vojaška tablica

Tablice iz najnovejše hrvatske zgodovine, ki so jih uporabljali uporni Srbi od konca leta 1991 do druge polovice leta 1995

Slika 17: Vojna tablica – Srbska Vojna Krajina

Slika 18: Civilna tablica na območju upornih Srbov

Pričujoči članek lahko predstavlja osnovo za nadaljnje raziskovanje. Zanimiv pa je zato, da nas vzpodbuja, da spoznamo več podrobnosti o vozilih, ki jih vozimo in njihovo življenjsko pot od dne, ko so zapustila tovarniško halo. Podobne teme bi lahko vzpodbudile lastnike vozil, da bi raziskali zgodovino svojih vozil preko različnih zgodb in anekdot v zvezi z njimi. Poznavanje časa nastanka vozila, zanimivejših dogodkov, ugotovitev prejšnjih lastnikov, vse to obenem vozilu dviguje vrednost.